

Wystawa online „Droga do Indii”

Muzeum Historii Polski przygotowało już 12. wystawę internetową na platformie [Google Cultural Institute](https://www.google.com/culturalinstitute/). Ekspozycja pt. „Droga do Indii. Polskie osiedla w Balachadi i Valivade” przedstawia losy polskiej ludności cywilnej ewakuowanej w 1942 roku do Iranu ze Związku Sowieckiego wraz z Armią Andersa. Spośród ponad 40 tysięcy cywilów, około 6 tysięcy znalazło schronienie w Indiach.

Wystawa opowiada historię powstania polskich osiedli w Balachadi i Valivade oraz pokazuje najważniejsze aspekty życia w ośrodkach – szkołę, harcerstwo, działalność kulturalną. Ekspozycja przybliży również temat relacji polsko-hinduskich. W czasie sześcioletniego pobytu w Indiach polscy uchodźcy mieli okazję do różnych kontaktów z hinduską społecznością: zarówno tych oficjalnych z lokalnymi władcami, wojskowymi czy urzędnikami, jak i codziennych spotkań z osobami pracującymi w osiedlach.

Valivade – polskie miasteczko

Osiedle w Valivade, w pobliżu Kolhapur, miejsce specjalnie dobrane pod kątem najbardziej sprzyjającego klimatu dla Europejczyków oraz dostatecznej ilości wody, powstało rok po Balachadi i było jednym z największych stałych osiedli dla polskich uchodźców (do 1948 roku przeszło przez nie ok. 5000 osób). Zaplanowano tu zamiast baraków system lekkich budynków podzielonych wewnątrz na pojedyncze mieszkania (lub pokoje dla osób samotnych) z podstawowym wyposażeniem, jak łóżko, stół, krzesła, toaleta, piecyk do gotowania (w osiedlu nie funkcjonowało zbiorowe wyżywienie, lecz każdej rodzinie wypłacano zasiłki na ten cel), dzięki czemu uchodźcy mieli choćby namiastkę domu. Pierwsza grupa Polaków przybyła do Valivade 11 czerwca 1943 roku.

Pobyt polskich uchodźców w Indiach to opowieść o spotkaniu dwóch społeczności odmiennych pod względem kultury, języka, religii które zetknął los wskutek tragicznych wydarzeń II wojny światowej. To historia ludzkich relacji, umiejętności współżycia i porozumienia, dobroci, życzliwości, wrażliwości, uniwersalnych wartości – współczucia i gotowości gospodarzy do niesienia pomocy potrzebującym. Przykład polskich osiedli w Indiach to też wspaniała nauka o tożsamości – o niezwykłym przywiązaniu do polskiej tradycji, tym mocniejszym, im trudniejszy był kontakt z Ojczyzną, o woli przetrwania i układania sobie życia codziennego nawet w niesprzyjających okolicznościach, o wadze edukacji instytucjonalnej, ale i pozaszkolnej.

Na wystawie „Droga do Indii...” zaprezentowano zdjęcia dokumentujące codzienne życie w osiedlach oraz mapy i dokumenty, m.in. „Książeczkę uchodźcy” wydaną dla mieszkańców osiedli przez delegaturę Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej w Bombaju, fragment

odręcznie przepisywanego podręcznika do historii, palemkę wielkanocną z pawim piórem, zrobioną przez chłopca z osiedla w Balachadi, czy wpisy hinduskich skautów do pamiętnika polskiej harcerki z okazji wspólnego świętowania niepodległości Indii.

Ekspozycja powstała na podstawie wystawy czasowej pt. *Droga do Indii. Polskie osiedla w Balachadi i Valivade 1942-1948* (wersja angielska: *Passage to India. The Wartime Odyssey of Polish Children and the Good Maharaja*), przygotowanej przez Muzeum Historii Polski we współpracy ze Stałym Przedstawicielstwem RP przy NZ w Nowym Jorku, która prezentowana była w siedzibie ONZ od 22 do 29 kwietnia 2016 r.

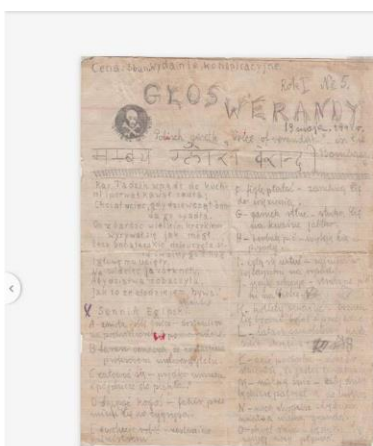
Scenariusz: Ewa Wójcicka

Konsultacje merytoryczne: prof. Janusz Wróbel

Współpraca: Wiesław Stypuła (osiedle Balachadi), Teresa Glazer, Danuta Pniewska (osiedle Valivade)

Ekspedycja humanitarna i ewakuacja dzieci były inicjatywą konsula generalnego Eugeniusza Banasińskiego. Wraz z żoną Kirą, która kierowała delegacją PCK oraz Ministerstwa Pracy i Opieki Społecznej, od wybuchu wojny angażowali się w organizowanie pomocy Polakom na terenie Indii, a od 1942 aktywnie wspierali organizację transportów uchodźców z ZSRR oraz tworzenie dla nich osiedli. Wódcą opiekunów transportu 173 polskich sierot z Meszhedu do Bandry w kwietniu 1942 roku była Hanka Ordonówna – piosenkarka i aktorka, gwiazda warszawskiej estrady i teatru lat 30., deportowana przez NKWD z Wilna w 1941 roku.

Strona tytułowa „Głosu Werandy” (rok I, nr 5, 13 maja 1942), gazетки sporządzonej odczytanie, obłokiem przez 15-letniego Tadeusza Herzoga w ośrodku w Bandrze (fot. ze zbiorów Wiesława Stypuły).

Strona tytułowa „Głosu Werandy” (13.05.1942)
Muzeum Historii Polski

Obiad na stołówce w ośrodku w Bandrze (1942)
Muzeum Historii Polski

Relacje polsko-indyjskie

W czasie sześcioletniego pobytu w Indiach polscy uchodźcy mieli okazję różnych kontaktów z hinduską społecznością. Po początkowej wzajemnej nieufności, często nawiązywane były dobre, a nawet przyjazne relacje. Zawiazano się nawet kilka małżeństw polsko-hinduskich. Hindusi byli najczęściej nauczycielami angielskiego, dużą grupę stanowili też lokalni mieszkańcy, którzy pracowali w osiedlu lub zajmowali się handlem – na peryferiach Valivade powstał nawet duży bazar z hinduskimi straganami. Większe możliwości nawiązania bliższych relacji były w Balachadi, gdzie oddelegowani przez maharadżę Hindusi pracowali też jako lekarze, kucharze czy nauczyciele muzyki (ok. 50% obywateli osiedla stanowili miejscowi).

Uroczysta inauguracja nowego maharadży w Kolchacie
(18-1942)
Muzeum Historii Polski

Wystawa dostępna jest na platformie internetowej [Google Cultural Institute](https://www.google.com/culturalinstitute) w polskiej i angielskiej wersji językowej.